

Верховний
Суд

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕТЕРАНІВ

Анна БУЧИК,
суддя Верховного Суду

Національна школа суддів України

ПРОГРАМА

тренінгу для тренерів «Захист соціальних та інших прав військовослужбовців»

(29-30 вересня 2022 року)

Закон України від 24.03.1998 № 203/98-ВР

Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист

- ✓ *Цей Закон визначає статус ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також основні засади державної політики щодо соціального захисту громадян, звільнених з військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції України, Бюро економічної безпеки України, державній пожежній охороні, Державній кримінально-виконавчій службі України, органах і підрозділах цивільного захисту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, та членів їхніх сімей, визначає гарантії, які забезпечують їм гідне життя, активну діяльність, шану та повагу в суспільстві.*

Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист

Стаття 5.

Ветеранами військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України визнаються громадяни України:

- 1) які бездоганно прослужили на військовій службі, в органах внутрішніх справ, Національній поліції, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України, державній пожежній охороні, Державній кримінально-виконавчій службі України, органах і підрозділах цивільного захисту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України 25 і більше років у календарному або 30 та більше років у пільговому обчисленні (з яких не менше 20 років становить вислуга у календарному обчисленні) і звільнені в запас або у відставку відповідно до законодавства України або колишнього Союзу РСР чи держав СНД;
- 2) особи з інвалідністю I та II групи, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов'язаних з виконанням обов'язків військової служби, служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, чи при виконанні службових обов'язків по охороні громадського порядку, боротьбі із злочинністю та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 3) особи з інвалідністю I та II групи, інвалідність яких настала внаслідок захворювання, одержаного в період проходження військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції України, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України, державній пожежній охороні, Державній кримінально-виконавчій службі України, органах і підрозділах цивільного захисту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, які мають вислугу військової служби і служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції України, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України, державній пожежній охороні, Державній кримінально-виконавчій службі України, органах і підрозділах цивільного захисту, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України 20 років і більше;
- 4) військові пенсіонери, нагороджені медаллю "Ветеран Збройних Сил СРСР" за законодавством колишнього Союзу РСР;
- 5) які бездоганно прослужили на військовій службі 20 і більше років у календарному або 25 та більше років у пільговому обчисленні і звільнені з військової служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України.

Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист

Стаття 3. Гарантії прав та соціального захисту ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та членів їхніх сімей

*Держава гарантує кожному ветерану військової служби, органів внутрішніх справ, Національної поліції України, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України, державної пожежної охорони, Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України **рівні з іншими громадянами України можливості в економічній, соціальній, політичній сферах щодо задоволення різноманітних життєвих потреб, а також надає різні види допомоги шляхом:***

- реалізації права на працю відповідно до рівня професійної підготовки та цільових програм соціальної адаптації;
- створення умов для підтримки та поліпшення здоров'я з метою забезпечення активного довголіття;
- надання пільг, компенсацій та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності та заслуженого відпочинку;
- реалізації цільових програм поліпшення житлових умов;
- організації соціально-побутового обслуговування;
- **пенсійного забезпечення відповідно до законодавства.**

Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII

Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту

- ✓ *Цей Закон визначає правовий статус ветеранів війни, забезпечує створення належних умов для їх життєзабезпечення, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них.*

Стаття 4. Ветерани війни

Ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

До ветеранів війни належать:

- учасники бойових дій,
- особи з інвалідністю внаслідок війни,
- учасники війни.

❖ про обов'язкову умову надання статусу учасника бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

➤ обов'язковою умовою надання статусу учасника бойових дій є встановлення факту участі особи у бойових діях чи забезпеченні бойової діяльності військ на території інших держав. Якщо законодавством України не передбачено отримання статусу учасника бойових дій за участь у миротворчій місії на території певної держави, в особи не виникає «законних очікувань» щодо отримання статусу учасника бойових дій відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Постанова Верховного Суду від 24 червня 2021 у справі № 240/9932/20

❖ про обчислення вислуги років для надання статусу ветерана військової служби

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

➤ Час навчання у цивільному вищому навчальному закладі, у тому числі проходження військової підготовки з наступним присвоєнням звання лейтенанта запасу не відноситься до військової служби і не може бути врахований до вислуги років передбаченої Законом України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист» для надання статусу ветерана військової служби.

Постанова Верховного Суду від 25.02.2021 року у справі № 809/1567/17

- ❖ про дію постанови Кабміну «Про організаційні заходи щодо застосування Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та умови надання статусу учасника бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Перелік держав і періодів бойових дій на їх території, затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про організаційні заходи щодо застосування Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 8 лютого 1994 року №63 з наступними змінами.
- <...> дія Постанови №63 поширюється тільки на:
- - осіб миротворчого контингенту до 31 грудня 2005 року та військовослужбовців Служби безпеки і Служби зовнішньої розвідки, направлених у відрядження до Республіки Ірак з метою забезпечення в умовах посилення терористичних посягань безпеки дипломатичної установи України, її співробітників та членів їх сімей;
- - осіб начальницького складу органів внутрішніх справ та військовослужбовців внутрішніх військ МВС, які перебували 17 березня 2008 року в складі миротворчого персоналу органів внутрішніх справ на території Автономного Краю Косово (Республіка Сербія, колишня Югославія).
- <...> обов'язковою умовою надання статусу учасника бойових дій є встановлення факту участі особи у бойових діях чи забезпеченні бойової діяльності військ на території інших держав.

Постанова Верховного Суду від 28 жовтня 2021 року у справі № 826/19417/16

- ❖ про визначення умов, за яких уповноважений орган відмовляє у встановленні статусу учасника бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Повноваження щодо встановлення статусу учасника бойових дій регламентовані Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та Положенням про Комісії Міністерства оборони України, які визначають умови, за яких орган відмовляє в установленні такого статусу.
- Таким чином, якщо зазначені умови відсутні, орган має установити такий статус заявнику та видати посвідчення учасника бойових дій у порядку, визначеному Інструкцією про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків «Ветеран війни – учасник бойових дій» та листів талонів на право одержання проїзних квитків із 50 % знижкою їх вартості, затверджені наказом Міністерства оборони України від 07 травня 2015 року № 200.

Постанова Верховного Суду від 24.12.2019 року у справі № 442/7251/17

- ❖ про підставу для надання статусу учасника війни працівникам підприємств, установ та організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Для надання статусу учасника війни працівникам підприємств, установ та організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення, обов'язковими є документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення (витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки про залучення до забезпечення проведення антитерористичної операції, витяги з наказів керівника оперативного штабу з управління антитерористичною операцією, його заступників або керівників секторів (командирів оперативно-тактичних угруповань) про підпорядкування керівнику оперативного штабу з управління антитерористичною операцією в районах її проведення), а крім того, можуть бути додані й інші документи.

Постанова Верховного Суду від 12 жовтня 2021 року № 607/12643/17

❖ про вирішення питання щодо присвоєння статусу учасника бойових дій загиблій особі

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Законодавством, не передбачено права іншої особи вимагати присвоєння статусу учасника бойових дій загиблій особі.
- Право на реалізацію передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» можливостей, у зв'язку з наданням особі певного статусу, нерозривно пов'язане з такою особою. А тому, згідно із законодавством, не передбачено права іншої особи вимагати присвоєння статусу учасника бойових дій загиблій особі.

Постанова Верховного Суду від 24 березня 2021 у справі № 818/62/17

- ❖ про право на отримання посвідчення "члена сім'ї військовослужбовця, який загинув (помер) чи пропав безвісти під час проходження військової служби"

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- У абзаці 16 пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначено, що до членів сімей загиблих (тих, які пропали безвісти) військовослужбовців, партизанів та інших осіб, зазначених у цій статті, належать: утриманці загиблого або того, хто пропав безвісти, яким у зв'язку з цим виплачується пенсія; батьки; один з подружжя, який не одружився вдруге, незалежно від того, виплачується йому пенсія чи ні; діти, які не мають (і не мали) своїх сімей; діти, які мають свої сім'ї, але стали особами з інвалідністю до досягнення повноліття; діти, обоє з батьків яких загинули або пропали безвісти.
- Таким чином, статус «Член сім'ї загиблого (померлого)» не може бути встановлений, «Посвідчення члена сім'ї загиблого» не може бути видано особі, яка, хоч і проживала спільно із загиблим військовослужбовцем, однак у зареєстрованому шлюбі з ним на час його загибелі не перебувала.

Постанова Верховного Суду від 06 липня 2022 у справі № 809/1346/17

❖ про надання статусу інваліда війни

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- <...> незважаючи на те, що частина перша та пункт 1 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» передбачають надання статусу інваліда війни особам, які стали інвалідами внаслідок захворювання, одержаного під час захисту Батьківщини, а у пункті 11 частини другої статті 7 цього Закону законодавець не передбачив такої підстави надання статусу інваліда війни, - права позивача мають бути захищені шляхом застосування до спірних правовідносин аналогії закону, а саме: частини першої та пункт 1 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», відповідно до положень яких до інвалідів війни належать особи з числа військовослужбовців діючої армії та флоту, партизанів, підпільників, працівників, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) чи пов'язаних з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах та інших формуваннях, визнаних такими законодавством України, в районі воєнних дій, на прифронтових дільницях залізниць, на спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз та аеродромів у період громадянської та Великої Вітчизняної воєн або з участю в бойових діях у мирний час.

Постанова Верховного Суду від 09 грудня 2021 року у справі № 279/5800/16-а

- ❖ про надання статусу інваліда війни особам які брали безпосередню участь антитерористичній операції і яким встановлено інвалідність внаслідок захворювання, одержаного під час захисту Батьківщини

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Незважаючи на те, що частина перша та пункт 1 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» передбачають надання статусу інваліда війни особам, які стали інвалідами внаслідок захворювання, одержаного під час захисту Батьківщини, а у пункті 11 частини другої статті 7 цього Закону законодавець не передбачив такої підстави надання статусу інваліда війни, - права особи мають бути захищені шляхом застосування до спірних правовідносин аналогії закону, а саме: частини першої та пункт 1 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».
- Захворювання особи, пов'язане із захистом Батьківщини, відповідно до пункту 1 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» є самостійною підставою для віднесення такої особи до числа інвалідів війни.

Постанова Верховного Суду від 09 грудня 2021 у справі № 279/5800/16-а

Аналогічний висновок викладений у постановках Верховного Суду від 06.09.2018 у справі № 357/4304/17, від 11.12.2018 у справі № 279/5503/16-а, від 03.10.2019 у справі № 357/4323/17, від 10.10.2019 у справі № 357/2444/17.

❖ про підстави віднесення особи до осіб з інвалідністю внаслідок війни

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Віднесення особи до особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до статті 7 Закону України від 25.03.1992 № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» безпосередньо пов'язане з визначенням самого поняття «ветеран війни», яке міститься у статті 4 цього Закону, згідно з частиною першою якої ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.
- Зважаючи на викладене, визначальною ознакою категорії осіб, які відносяться до «осіб з інвалідністю внаслідок війни», є те, що такі особи безпосередньо брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

Постанова Верховного Суду від 02 квітня 2021 у справі № 0540/9350/18-а

- ❖ про надання статусу учасника бойових дій особам рядового і начальницького складу Міністерства надзвичайних ситуацій України

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Рішення про надання або відмову в наданні статусу учасника бойових дій особам рядового і начальницького складу Міністерства надзвичайних ситуацій України (Державна служба України з надзвичайних ситуацій) на підставі пункту 11 частини 1 статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» приймає Комісія з питань розгляду матеріалів про визначення статусу учасника бойових дій у ДСНС України незалежно від того, чи вказані особи звільнені зі служби. При цьому, статус учасника бойових дій може бути наданий лише особам, які у складі груп піротехнічних робіт (груп розмінування) залучалися до безпосереднього виконання завдань щодо розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) вибухонебезпечних предметів на території України.

Постанова Верховного Суду від 23 червня 2022 у справі № 803/1094/17

- ❖ про перерахунок щорічної одноразової грошової допомоги до 5 травня у розмірі встановленому статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Принцип законності передбачає застосування судами законів України, а також нормативно-правових актів відповідних органів державної влади, виданих на підставі, у межах повноважень та способом, що передбачені Конституцією України та законами України, зокрема нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, виданих у межах його компетенції, на основі та на виконання Бюджетного кодексу України, закону про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законів України.
- У разі одночасної дії двох законів, зокрема тих, які визначають, що норма статті 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» застосовуються в порядку та розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного та місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, то здійснення виплати щорічної разової грошової допомоги до 05 травня в розмірі, установленому постановою Кабінету Міністрів України, відбувається відповідно до норм законодавства України в межах своїх повноважень та способом, що передбачені Конституцією та законами України.
- Кабінет Міністрів України уповноважений на підставі конкретних положень закону, прийнятого Верховною Радою України, та з метою забезпечення проведення політики у сфері соціального захисту, визначати розміри соціальних виплат. Відповідні акти Кабінету Міністрів України є обов'язковими для виконання (частина перша статті 117 Конституції України).

Постанова Верховного Суду від 26.06.2018 року у справі № 161/14506/16-а

❖ про право на отримання разової грошової допомоги до 5 травня

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- У разі набуття громадянином визначеного статтями 6, 7, 9, 10, 11 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» статусу після 5 травня відповідного року разова грошова допомога не виплачується

Постанова Верховного Суду від 19.08.2020 року у справі № 0640/4427/18

- ❖ про визначення юрисдикції у спори щодо недоотриманої учасником бойових дій щорічної разової грошової допомоги до 5 травня

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- правовідносини щодо виплати учасникам бойових дій передбаченої частиною п'ятою статті 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, є публічно-правовими, а на спори щодо оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання соціальних виплат, передбачених цим Законом, поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Постанова Верховного Суду від 3 квітня 2022 року у справі № 400/3468/20

❖ про визначення розміру доплат для учасників бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Згідно з нормами чинного станом на час виникнення спірних правовідносин законодавства при здійсненні перерахунку пенсії на підставі частини четвертої статті 63 Закону «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» у зв'язку з прийняттям постанов Кабінету Міністрів України «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» від 21 лютого 2018 року № 103 та «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» від 30 серпня 2017 року № 704 ураховуються такі види грошового забезпечення, як посадовий оклад, оклад за військовим (спеціальним) званням та відсоткова надбавка за вислугу років на момент виникнення права на перерахунок пенсії за відповідною або аналогічною посадою та військовим (спеціальним) званням.
- Інші складові та додаткові види грошового забезпечення не використовуються пенсійним органом при проведенні перерахунку пенсії згідно зі згаданими законодавчими приписами.

Рішення КАС/ВСвід 09.12.2019 у справі № 300/1695/19
Постанова ВП/ВС від 08.04.2020 у справі № 300/1695/19

(1)

❖ про визначення розміру доплат для учасників бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Відмінним є правовий смисл підвищених пенсій, які: а) установлені законодавством; б) визначені законом. Перша група – установлені законодавством – відповідно до змісту пункту 2 зазначеної Постанови № 103, урахувалася при поетапному підвищенні пенсій (з 1 січня 2018 року – 50 %; з 1 січня 2019 року по 31 грудня 2019 року – 75 %; з 1 січня 2020 року – 100 % суми підвищення пенсії, визначеного станом на 1 березня 2018 року). Натомість на другу групу – визначені законом – не розповсюджувався регулятивний вплив пункту 2 цієї Постанови. Отже, їхній розмір (підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, що визначені законом) не зазнавав змін.
- Правова регламентація, згідно з якою позивачу проведений перерахунок пенсії та здійснюється її виплата, не поширюється на доплату та підвищення до пенсії, передбачені законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» (25 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, та цільову грошову допомогу в розмірі 40 гривень), які виплачуються у складі пенсії відповідним пенсійним органом, у цьому випадку – відповідачем, оскільки такі є додатковою соціальною гарантією, зокрема, для військовослужбовців і нерозривно пов'язані з їхнім спеціальним правовим статусом, впливають з особливих умов проходження ними служби, а тому, як наслідок, не можуть бути зменшені урядом і мають виплачуватися незалежно та самостійно в повному обсязі відповідно до встановлених цими актами законодавства розмірах, не мають братися до уваги при перерахунку пенсійної виплати.

Рішення КАС/ВСвід 09.12.2019 у справі № 300/1695/19
Постанова ВП/ВС від 08.04.2020 у справі № 300/1695/19

(2)

❖ щодо обмеження розміру пенсії, призначеної на підставі Закону №2262-XII

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- обмеження пенсійним органом максимального розміру пенсії особи, право на пенсійне забезпечення якого встановлене Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», є протиправним.
- застосуванню підлягають норми Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» з урахуванням рішення Конституційного Суду України від 20.12.2016 №7-рп/2016, а не норми Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи»

Постанова Верховного Суду від 16 грудня 2021 у справі № 400/2075/19

- ❖ про сталість розміру уже призначеної пенсії військовослужбовця до складових грошового забезпечення (окладу) для перерахунку пенсії

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Відсоткове співвідношення, установлене статтею 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», уже призначеної пенсії до складових грошового забезпечення (окладу) є сталим, оскільки визначається на день призначення пенсії, а не перерахунку раніше призначених, так і з огляду на те, що законодавчо діє принцип незворотності нормативно-правових актів у часі в силу прямих приписів статті 58 Конституції України.

Постанова Верховного Суду від 07 вересня 2022 року № 1.380.2019.000354

- ❖ про обов'язок військового комісаріату надавати пенсійному органу довідку про розмір грошового забезпечення військовослужбовця

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Органи Пенсійного Фонду України не наділені повноваженнями самостійно визначати розмір пенсії, а здійснюють її нарахування на підставі наданих їм іншими органами довідок про розмір грошового забезпечення, і розмір пенсійних виплат залежить від розміру складових грошового забезпечення, зазначених у таких довідках.
- Без наявності довідки про розмір грошового забезпечення пенсійний орган не може зробити перерахунок раніше призначених пенсій.

Постанова Верховного Суду від 25 травня 2022 року № 320/6485/18

Аналогічна правова позиція неодноразова викладена Верховним Судом, зокрема, у постановках від 26.11.2020 (справа №826/16982/18) та від 20.05.2021 (справа №826/15002/18).

- ❖ про розрахункову величину для визначення розмірів посадових окладів та окладів за спеціальним (військовим) званням

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 року № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» розрахунковою величиною для визначення розмірів посадових окладів та окладів за спеціальним (військовим) званням, як складових грошового забезпечення військовослужбовців, що проходять військову службу, є саме розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, визначений законом на 01 січня 2018 року, а мінімальна заробітна плата (чи її частина) для розрахунків розмірів цих окладів не застосовується.

Постанова Верховного Суду від 08 червня 2022 року № 1.380.2019.004323

Зазначені висновки узгоджуються з позицією, висловленою Верховним Судом у постановах від 11 лютого 2021 року у справі № 200/3757/20-а у справі № 240/11952/19, від 14 квітня 2021 року у справі № 240/12309/20 та від 10 вересня 2021 року у справі № 480/5496/20.

- ❖ про непоширення постанови Кабінету Міністрів України «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» на збільшення розміру пенсії інвалідам війни

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Постановою Кабінету Міністрів України № 103 від 21.02.2018 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» врегульовано поетапність виплати підвищення пенсії на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб», та вона не поширюється на збільшення розміру пенсії інвалідам війни на 25 відсотків, підвищення пенсії інвалідам війни II групи - у розмірі 40 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність та щомісячної цільової грошової допомоги на прожиття інваліду війни II групи у сумі 50,00 грн.

Постанова Верховного Суду від 11 липня 2022 року № 300/258/19

- ❖ про застосування прожиткового мінімуму як розрахункової величини для визначення розміру посадових окладів осіб, яким призначена пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

➤ ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК (2)

- Встановлене положеннями пункту 3 розділу II Прикінцевих та перехідних положень Закону № 1774-VIII обмеження щодо застосування мінімальної заробітної плати як розрахункової величини для визначення посадових окладів, розрахованих згідно з постановою № 704 жодним чином не впливає на спірні правовідносини, оскільки такою розрахунковою величиною є, прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений законом на 1 січня календарного року. Розмір мінімальної заробітної плати не є розрахунковою величиною для визначення посадових окладів, а застосований з іншою метою - для визначення мінімальної величини, яка враховується як складова при визначенні розмірів посадових окладів та окладів за військовим (спеціальним) званням.

Постанова Верховного Суду від 02 серпня 2022 року № 440/6017/21

- ❖ про умови для виникнення права на дострокове призначення пенсії за віком особі зі статусом учасника бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Правом на дострокове призначення пенсії за віком за визначених умов наділені не всі особи зі статусом учасника бойових дій, а тільки ті особи, які є військовослужбовцями, резервістами чи військовозобов'язаними, або особами, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення.

Постанова Верховного Суду від 02 серпня 2022 року № 360/2417/21

Аналогічна правова позиція висловлена Верховним Судом у постанові від 29 вересня 2020 року у справі № 263/14242/17.

- ❖ про документ, що посвідчує спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Документом, що посвідчують спеціальний статус особи для призначення пенсії зі зниженням пенсійного віку як учаснику бойових дій є 1) посвідчення учасника бойових дій; або 2) довідку про період (періоди) участі у бойових діях або в антитерористичній операції в районах її проведення.
- Виключення з цього правила встановлено для осіб, яким встановлено статус учасника бойових дій відповідно до пунктів 19, 20 статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та яким також необхідно також подати документи, на підставі яких встановлено статус учасника бойових дій, визначені Порядком надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 413.

Постанова Верховного Суду від 09 червня 2021 у справі № 340/576/19

- ❖ про різні форми звільнення зі служби в запас і у відставку, що передбачені Законом України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб"

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Звільнення зі служби в запас і у відставку є різними формами звільнення та пов'язані з настанням різних обставин.
- Звільнення у запас через хворобу здійснюється у випадку недосягнення особою віку, встановленого Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб» для перебування у запасі осіб, які мають військові звання і за станом здоров'я непридатні до військової служби в мирний час (у військовий час - обмежено придатні 2-го ступеня). Натомість звільнення у відставку через хворобу здійснюється щодо осіб, які визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби (із зняттям з військового обліку).

Постанова Верховного Суду від 13 квітня 2022 року у справі № 0540/6069/18-а

Аналогічна правова позиція викладена в постановах Верховного Суду від 05 лютого 2021 року у справі № 1.380.2019.000262 та від 11 березня 2021 року у справі № 1.380.2019.002722.

❖ про неправомірність зміни посадового окладу особи після того, як її уже звільнено з військової служби

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Зміна посадового окладу особи після того, як її уже звільнено з військової служби, та коригування з цієї підстави відомостей грошового атестата, на основі якого призначається пенсійне забезпечення, є протиправним.

Постанова Верховного Суду від 13 травня 2021 року у справі № 161/14105/16-а

- ❖ відсутність підстав для врахування доплати за службу у нічний час при здійсненні перерахунку пенсії

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- порядком проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» визначено виключний перелік видів грошового забезпечення, який враховується при здійсненні перерахунку пенсії.

Постанова Верховного Суду від 19 серпня 2021 року № 809/813/17

- ❖ про переведення з пенсії відповідно до Закону України «Про прокуратуру» на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Переведення з пенсії, яка призначена за одним законом на пенсію згідно іншого закону жодним нормативно-правовим актом не визначено. За таких обставин, у даному випадку призначення пенсії позивачу відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» повинно відбуватись з дотримання вимог Порядку № 3-1.

Постанова Верховного Суду від 09 липня 2020 року у справі № 216/5385/16-а(2-а/216/136/16)

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 12.12.2019 у справі №295/13070/16-а..

- ❖ про поновлення та виплату пенсії, яка була припинена у зв'язку із виїздом ветерана військової служби з України на постійне місце проживання до Ізраїлю

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

- Зважаючи на те, що непроведення виплати пенсії позивачу відбулося з вини держави в особі її компетентних органів, поновлення виплати пенсії має проводитися без обмеження будь-яким строком

Постанова Верховного Суду від 20 квітня 2021 року у справі № 160/9175/18

Аналогічна правова позиція викладений у постанові Великої Палати Верховного Суду від 20.05.2020 у справі № 815/1226/18 та у постановах Верховного Суду від 14.07.2020 у справі № 160/10737/19, від 03.09.2020 у справі № 213/2704/16-а (2-а/213/59/16) та від 30.11.2020 у справі №182/6463/16-а(2-а/0182/89/2017).

Верховний
Суд

Дякую за увагу!